

Afdeling 24: Midden-Brabant

[https://awn-archeologie.nl/afdeling/midden-brabant/
middenbrabant.24@awn-archeologie.nl](https://awn-archeologie.nl/afdeling/midden-brabant/middenbrabant.24@awn-archeologie.nl)

Na een half jaar weer een Nieuwsbrief

Het duurde een tijd, maar hier is dan een nieuwe Nieuwsbrief van de afdeling Midden-Brabant van de AWN. We zaten in de tussentijd niet stil en de leden ontvingen ook enkele keren e-mails met actuele berichten. Wat ook doorging, is dat vrijwilligers meerdere keren hebben meegewerkt op opgravingen. Dat we die mogelijkheid kunnen bieden, is in de optiek van het bestuur een belangrijke bestaansreden voor onze afdeling.

Een van de redenen voor de lange stilte is dat we een kleine afdeling zijn met een minimaal bezet bestuur, terwijl we wel veel willen. Daarnaast hebben we enkele mooie plannen door omstandigheden (zoals de ziekte van een beoogde spreker) moeten doorschuiven naar een moment dat we nog niet kunnen plannen. De algemene constatering is dat we niet meer zand op de schop moeten nemen dan we kunnen tillen en van onze beperkingen een deugd moeten maken. Hiermee blijft uiteraard de al vaker herhaalde oproep staan: wanneer u meent een actieve bijdrage te kunnen leveren, horen wij dat graag.

Wat we zeker weer gaan doen, is opnieuw deelnemen aan de Nationale Archeologiedagen, met inmiddels traditioneel een lezing op vrijdagavond en een themadag op zondag.

Nationale Archeologiedagen 2023



In het hele land zijn er in het weekend van 16, 17 en 18 juni weer archeologische activiteiten. Een overzicht is te vinden op de landelijke website www.archeologiedagen.nl. In nauwe samenwerking met de Gemeente Tilburg doet ook AWN Midden-Brabant weer mee. Ons thema is dit jaar: 'Wat vind je in de bodem en wat doe je ermee?' En op zondagmiddag meer specifiek: 'Hoe ga je zorgvuldig om met vondstmaterialen uit de bodem en uit water.' Deze vraag is natuurlijk van belang voor de liefhebbers met een metaaldetector, maar eigenlijk voor iedereen die bij het tuinieren of ander graafwerk of gewoon tijdens een wandeling wel eens iets vindt dat er oud uitziet.

Op vrijdagavond 16 juni is er een lezing die wordt verzorgd door Annemarie Kooi en Stijn van As, beiden als Senior KNA archeoloog werkzaam bij het archeologische bureau BAAC. In deze lezing geven zij een beeld van de verschillende grote archeologische onderzoeken die in de afgelopen jaren zijn gedaan in Tilburg-Zuid (Stappegoor). Dat gebied is bijzonder rijk aan sporen uit het verleden, van prehistorie tot in de middeleeuwen. Bijzonder is dat hier ook de laat-Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen (Merovingisch en Karolingisch) goed zijn vertegenwoordigd. Het verleden van Tilburg blijkt daarmee veel verder terug te reiken dan tot voor kort algemeen werd aangenomen. Deze lezing vindt plaats in het voor onze leden inmiddels vertrouwde Wijkcentrum De Back (Schout Backstraat 33) in Tilburg en begint om acht uur 's avonds. De toegang is gratis.



De mogelijkheid bieden om liefhebbers te laten meewerken op een opgraving is een belangrijke bestaansgrond van de AWN, ook voor de voorzitter van de afdeling Midden-Brabant. Hier in Tilburg-Stappegoor aan de Ringbaan Zuid.

vondsten kunnen laten determineren en beoordelen.. Hiervoor zijn die middag diverse deskundigen aanwezig die vertrouwd zijn met de verschillende materiaalsoorten. Dit zijn zowel ervaren amateurs als beroepsarcheologen. Ook de onderwaterarcheologie is hier vertegenwoordigd met enkele enthousiaste duikers uit het werkgebied van Heemkundekring Onsenoort.

Van half drie tot half vier een lezing door Johan Langelaar met aansluitend een korte workshop over de 'do's and don'ts' bij vondsten. Wat moet je doen, en wat vooral niet, wanneer je een vondst uit de grond of uit het water haalt. Allerlei materiaalsoorten zoals metaal, hout, glas en bot worden besproken en deelnemers kunnen natuurlijk vragen stellen.

Johan Langelaar (*foto*) is metaal- en conserveringsspecialist bij (en directeur van) ArcheoCare in Maarssen. Hij geeft vaker lezingen en cursussen en deze relatief korte presentatie is vooral bedoeld als smaakmaker om mensen op weg te helpen. Ook deze middag is gratis te bezoeken.



Vondsten uit de bodem die 'redelijkerwijs oud' zijn, vallen onder de Monumentenwet en moeten worden gemeld (formeel bij de burgemeester, maar bij de AWN kan ook). U hoeft uw vondst dan niet af te staan. In de meeste gevallen zal de geldwaarde van vondsten gering zijn en dat geldt ook bij archeologische opgravingen. We gaan deze middag dan ook geen bedragen noemen, maar de informatiewaarde kan juist erg groot

zijn, zelfs als het een onooglijk scherfje lijkt. De opzet van deze middag is vooral om de kennis over en de bewustwording van het belang van de archeologie in onze bodem te vergroten.

De Tilburgse en Midden-Brabantse bodem is rijk aan materiaal dat informatie geeft over een lang verleden en het is zinvol dat iedereen die wel eens iets opraapt zich ervan bewust is dat dit van waarde kan zijn. Zelden in termen van geld, maar wel als een snipper informatie uit het verleden.

Voorbij

Op meerdere locaties in Tilburg werd de voorbije maanden door AWN-leden meegewerkt op opgravingen. Dat kan mede doordat hier een gemeentelijk archeoloog werkzaam is die er bij de gravende bedrijven op aandringt dat deze mogelijkheid wordt geboden en inmiddels is met diverse bedrijven een goed relatie opgebouwd. Wie nog niet eerder deelnam, maar ook graag eens op een opgraving meewerkt, kan zich melden via ons mailadres: middenbrabant.24@awn-archeologie.nl.



De opgravingen van de afgelopen maanden concentreerden zich in het zuiden van Tilburg, aan weerszijden van de Ringbaan Zuid en in het gebied Stappegoor, maar dat kan in het vervolg natuurlijk ook elders in de gemeente zijn. En dat in de regio ook buiten de gemeente Tilburg kan worden meegewerkt, blijkt wel uit het spectaculaire onderzoek van het Merovingische grafveld in Hilvarenbeek vorig jaar (foto hiernaast).

Erg klein in omvang, maar wel bijzonder door de locatie, was het onderzoek begin mei aan de zuidzijde van de **Heikese Kerk** in het centrum van Tilburg. De resultaten moeten nog worden uitgewerkt, maar duidelijk is dat hierbij funderingsresten zijn gevonden van een voorganger van het huidige kerkgebouw. De zuidmuur van die eerdere kerk stond dus een stukje 'buiten' het huidige kerkgebouw. De oudste voorganger van de kerk op deze plaats werd mogelijk al eind twaalfde eeuw gesticht op een leengoed van de heren van Tilburg, het Goed Ter Rijt. Daarmee lijkt hier de oorsprong van (de stad) Tilburg te liggen, op een plek die ook landschappelijk sterk is gemarkeerd. De kerk staat op het hoogste punt van Tilburg. Dat is nu door de omliggende bebouwing niet goed meer zichtbaar, maar zal in het verleden zeker zijn opgevallen.

Voor 16 maart stond bij Heemkundekring Tilborch een lezing gepland door gemeentelijk archeoloog Guido van den Eynde over de recente ontwikkelingen in de Tilburgse archeologie. Helaas werd op een zeer laat moment bekend dat deze lezing niet kon doorgaan, maar die hebben we dus nog tegoed. Als invaller verzorgde Lauran Toorians een lezing over het kasteel van Loon op Zand dat ook op allerlei manieren met Tilburg is verbonden.

En op 26 maart vond de traditionele voorjaarsstudiedag plaats die het Noord-Brabants Archeologisch Genootschap (NBAG) organiseerde samen met Brabants Heem. Hier stond in een aantal interessante lezingen de geschiedenis van de archeologie in Noord-Brabant centraal met aandacht voor verschillende inzichten en meningen die soms flink konden

botsen. Ook waren er lezingen over vuursteenbewerking. Het NBAG kent een lange traditie in het organiseren van dergelijke studiedagen die altijd interessant zijn.

Tentoonstelling: BODI

In het LVR-LandesMuseum Bonn is nog tot en met 15 oktober van dit jaar een interessante expositie te zien: 'Das Leben des BODI. Eine Forschungsreise ins frühe Mittelalter'. De titel is ontleend aan de naam BODI op een gouden ring die vijftig jaar geleden werd gevonden in een graf uit circa 600 na Christus, opgegraven in Bislich am Niederrhein (tegenover Xanten en dus vlakbij de Nederlandse grens). De drager van deze ring, en van de naam Bodi, moet een invloedrijke Frank zijn geweest. In het restauratieatelier van het museum zijn de vondsten uit Bislich opnieuw onderzocht en in de tentoonstelling worden zij gepresenteerd in hun Europese context, met archeologisch materiaal uit heel Europa. Tegelijk presenteert het museum ook het onderzoek zelf. Bij de tentoonstelling verscheen ook een uitvoerige catalogus met dezelfde titel. Voor meer informatie, zie https://landesmuseum-bonn.lvr.de/de/ausstellungen/das_leben_des_bodi/das_leben_des_bodi_1.html.

Met de recente vondsten van een rijk Merovingisch grafveld in Hilvarenbeek en bewoningssporen en andere vondsten uit deze vroege periode in Tilburg is duidelijk dat deze expositie ook interessant is voor wie meer wil weten over onze eigen vroegmiddeleeuwse geschiedenis en archeologie.

Voor wie diepgravender onderzoek over deze periode zoekt, is er het proefschrift van Rica Annaert die op 22 september 2022 in Leiden promoveerde op: *Transitie tussen de Romeinse periode en de vroege middeleeuwen in een perifeer gelegen microregio van Noord-Francia. De pagus Renensis van de 4de tot 8ste eeuw na Chr. Een archeologische synthese*. De tekst kan hier worden gedownload: <https://hdl.handle.net/1887/3458544> (kies in de rechterkolom voor 'Full text'). 'Pagus Renensis' of 'Land van Rien of Rijen' was in de vroege middeleeuwen een gebied dat min of meer overeenkomt met de huidige provincie Antwerpen en het westen van Noord-Brabant.

IJzertijdboerderij Dongen

In het buitengebied direct ten westen van Dongen bevindt zich de IJzertijdboerderij Dongen met de reconstructie van een boerderij met bijgebouwen en een ingericht erf. Het geheel wordt gerund door vrijwilligers en is in het zomerseizoen iedere zaterdagmiddag te bezoeken. Regelmatig zijn er ook extra activiteiten, dus houd de website in de gaten: <https://ijzertijdboerderij.nl>.

Een bezoek aan deze ijzertijdboerderij is een aanrader, zeker ook met kinderen. We zijn voornemens om in de nazomer (dus na de vakanties) een excursie te organiseren die we mogelijk – in overleg met de mensen in Dongen – kunnen combineren met een lezing of presentatie.



Colofon – Wie zijn wij en waar bereikt u ons?

AWN Afdeling 24 Midden Brabant

Bestuur:

Paul Taminiau, voorzitter. Email: taminiaupaul24@gmail.com

?? (vacature), secretaris

Wim van Klaveren, penningmeester.

Jacques van der Sommen, lid.

Lauran Toorians, lid.

Adviseur:

Guido van den Eynde, gemeentelijk archeoloog Tilburg.

Afdeling 24: Midden-Brabant, Nieuwsbrief nr. 11, december 2022

<https://awn-archeologie.nl/afdeling/midden-brabant/>.

Contact: middenbrabant.24@awn-archeologie.nl

Wim van Klaveren, 06-511.24.939

